

ΠΙΝ ΑΠΟ καιρό, σε κάποιο ταξίδι, βρέθηκα σε μια επαρχιακή πόλη της Ελλάδος. Πρέπει να ήταν φθινόπωρο. Αίσθημα υγρασίας παντού. Ένα δυο πάρκα σκοτεινά. Σκούρα εσωτερικά μαγαζιών. Ξαφνικά το αίσθημα κάποιου πράγματος αρχαίου. Χώμα μαύρο, ξύλα και φρούτα που σαπίζουν, ο ουρανός χαμηλός. Το τοπίο ένα είδος εσωτερικού. Μνήμες από υπόγεια χωρίς δάπεδο, απλά με χώμα πατημένο και στοιβαγμένους καρπούς.

Πίσω στην Αθήνα. Η πόρτα του εργαστηρίου κλείνει. Καρποί που φωτίζονται δυνατά ώστε και το σκοτάδι να γίνει βαθύ και χωρίς όρια. Αντικείμενα που η σκουριά τα έβγαλε από τη χρήση τους και τους συνειρμούς τους.

Ότι δέχεται φως φέγγει με τρόπο εκρηκτικό. Αδύνατον να αποδοθεί η ένταση αυτής της λάμψης μεμάς. Πρέπει να γράφεις και να σβήσεις πολλές φορές. Οι διαδοχικές απόπειρες συσσωρεύουν στρώματα χρώματος το ένα πάνω στο άλλο.

Η επιφάνεια του τετάρου αποκτά την πολυπλοκότητα ζωντανού οργανισμού. Ο ρόλος που είχε η αφήγηση στην παλιά ζωγραφική δίνει τη θέση του σ' αυτήν την ένταση, σ' αυτήν την πυκνότητα που αποκτά η ζωγραφική στην προσπάθειά της να ξεπεράσει κάθε φορά τα μέσα της. Το ίδιο και με τη διαφάνεια και με την υγρασία της σκιάς.

Σ' αυτή τη μάχη που δίνεται διαρκώς με αυτό που έχεις απέναντί σου, πού χώρος για αντάρες θεωρητικές πόζες και αισθητικές φλυαρίες;

Πολύ γρήγορα μέσα απ' αυτή τη διαρκή εργασία στην οποία σε οδηγεί η αντίσταση του ορατού οδηγείσαι σε ένα είδος εκ-στασης και λήθης του εαυτού σου. Πίνεσαι ξανά ανοιχτός προς όλα. Εκτρέποντάς το ελαφρώς του προο-

Εργο του Στ. Δασκαλάκη: *Νεχρή φύση (λάδι σε πανί)*

τον εαυτό μας, μέσα από τον θαυμασμό μας για το άλλο, με το ασυνείδητο να έχει μείνει εντελώς αφύλαχτο, επιτρέπουμε σε ό,τι ήταν θαμμένο μέσα μας να αναδυθεί στο φως.

Βέβαια για τον ζωγράφο η λήθη του εαυτού του ταυτίζεται αναπόφευκτα με τη λήθη της ζωγραφικής.

Πριν από πολλά χρόνια, διαβάζοντας το «Αλεξανδρινό κουαρτέτο» του Λόρενς Ντάρελ, ένιωσα να με αφορά άμεσα μια παράγραφος για τον ξεχωριστό τρόπο με τον οποίο φώτιζε τα όσα σκεπτόμουν για τη ζωγραφική του «βλέμματός». Λέει λοιπόν ο Ντάρελ στην «Ιουστίνη» για μια ηρωίδα του ζωγράφου, την Κλέα: «Εκτός, όμως, από τη ζωγραφική της Κλέας, δεν πρέπει να λησμονήσω ν' αναφέρω τη δουλειά που κάνει για τον Βαλτάσαρ. Είναι η ζωγράφος της κλινικής (...). Τις καταστροφές της σύφιλης, λόγω χάρη, σ' όλη την κλίμακα των ανωμαλιών της, η Κλέα της κατέγραψε σε μεγάλα ζωγραφικά σκίτσα τρομαχτικής διαύγειας και τρυφερότητας. Από μαν άποψη, είναι αληθινά έργα τέχνης. Ο καθαρά ωφελμιστικός σκοπός ελευθέρωσε τη ζωγράφο από κάθε καταναγκασμό για την αυτοέκφρασή της, γιατί μοναδική της πρόθεση ήταν να καταγράψει».

Αυτό είναι λοιπόν το παράδοξο. Η ελευθερία, όταν είναι η οποιαδήποτε ελευθερία, οδηγεί τον ζωγράφο σε έναν «καταναγκασμό για την αυτοέκφρασή του». Ίσως, λοιπόν, να στράφηκα στη ζωγραφική «εκ του φυσικού». Εκτός από τους άλλους λόγους, και για το εξαιρετικό άλλοθι που παρέχει στη συνείδηση και στα οποιαδήποτε ωφελμιστικά και ηθικολογικά αιτήματά της.

Αλλωστε, θυμύμενος και πάλι τον Jankelevitch, «η χάρη λειτουργεί όταν της έχουμε γυρίσει την πλάτη».

*Ο κ. Στ. Δασκαλάκης είναι ζωγράφος.

Διά της ελευθερίας στον καταναγκασμό

Του ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗ*

ρισμού του θα μπορούσα να χρησιμοποιήσω δι' ίδιον όφελος το παρακάτω απόσπασμα από ένα κείμενο του Jankelevitch: «Ρεαλισμός είναι ένα άλλο όνομα γι' αυτήν την εκστατική και παραι-

σθητική διαύγεια του βλέμματος που σου χαρίζει αιφνίδια μια σχεδόν υπερφυσική δύναμη να αποσπαστείς από τη σκέψη του εαυτού σου».

Και τη στιγμή που έχουμε ολότελα λησμονήσει